

'D66 heeft ook te maken met een markt, namelijk de kiezersmarkt'

door Jasper Wesseling

De portefeuille van de staatssecretaris van Economische Zaken bestaat namelijk niet alleen maar uit buitenlandse handel maar kent ook een forse binnenlandse component. Behalve over het regionaal-economische beleid gaat de staatssecretaris bijvoorbeeld ook over het consumentenbeleid, het stimuleren van ondernemerschap (starters), toerisme en het stimuleren van buitenlandse investeringen in Nederland. Verder, vertelt Ybema enthousiast, 'zit ik ook in de sociaal-economisch Zeshoek, waar alle belangrijke beslissingen over het sociaal-economische beleid worden genomen.' De Zeshoek bestaat uit de ministers van Algemene Zaken, Financiën, Economische Zaken, Sociale Zaken, Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid. Om partijpolitieke redenen - door de verdeling van ministersposten zou er slechts één minister van D66 in de Zeshoek komen, namelijk minister Borst- is besloten om ook de staatssecretaris van EZ in de Zeshoek op te nemen.

In de Zeshoek worden macro-economische onderwerpen besproken. Wat is daarbij de toegevoegde waarde van D66? Komt het niet gewoon neer op het gemiddelde van de PvdA en VVD?

'De toegevoegde waarde van D66 ligt in het combineren van het marktdenken met sociale en ecologische doelstellingen. De VVD heeft een eenzijdige fixatie op het marktdenken. De PvdA daarentegen hangt te sterk op het sociale denken en blijft huiverig voor de markt. Dat bleek vorige kabinetsperiode: toen Wijers nog geen twee jaar bezig was met het bevorderen van een betere werking van de markt, vond de PvdA het al welletjes en begon op de rem te trappen.'

Extra dimensie

'De toegevoegde waarde van een derde partij als D66 is dat onderhandelingen minder eendimensionaal worden. Bij twee partijen heb je altijd een winnaar en een verliezer. Dat maakt onderhan-

In de week van dit interview heeft staatssecretaris Ybema net zijn eerste grote project afgerond. Het ging hierbij om de onderhandelingen met Noord-Nederland over de verdeling van de extra gelden voor de ruimtelijke-economische structuur. Ybema is zichtbaar tevreden met het resultaat. Niet alleen omdat hij zelf uit het Noorden komt en er van overtuigd is dat hiermee een voor Noord-Nederland zeer mooi pakket uit de bus is gekomen, maar ook omdat hij als staatssecretaris van Economische Zaken verantwoordelijk is voor het regionaal-economische beleid.

delen zeer moeizaam. Met een extra partij met duidelijk eigen accenten, zoals bijvoorbeeld het milieu, komt er een dimensie bij. Zo kom je ook los van de onbeveiligelijkheid die er bij een twee-partijenkabinet kan ontstaan.

Ik denk dat de vorige kabinetsperiode duidelijk heeft laten zien dat D66 ook op dit departement iets toevoegt. Onder minister De Korte is er bijvoorbeeld nooit veel gedaan aan een betere werking van de markt, terwijl hij toch uit een partij komt die daar voor staat en als vice-premier een sterke positie had. Onder Wijers is er voortvarend gewerkt aan een betere werking van markten en vernieuwing van de economie. In een relatief korte tijd heeft hij vrij forse wijzigingen in de economische structuur weten door te voeren. Denk aan de geheel nieuwe wet voor de economische mededinging die dit jaar in werking is getreden. Vaak duurt het wel twee kabinetsperiodes voordat zo'n wetsvoorstel uiteindelijk is omgezet in een nieuwe wet. Wijers heeft dat in één periode gedaan. Het milieu is een ander voorbeeld. Ook daar was onder vorige ministers van Economische Zaken niet veel mee gedaan. Wijers heeft het milieu veel sterker in het beleid van Economische Zaken weten te verankeren.'

Waarom is meer mededinging een D66-punt?

'Door het stimuleren van de mededinging gaat de markt beter werken. Daardoor wordt het productieproces efficiënter. Dat leidt niet alleen tot een hogere kwaliteit van producten en diensten tegen een lagere prijs maar meestal ook tot een groter aanbod van nieuwe producten en diensten. Dat is allemaal gunstig voor de consument. Het uiteindelijke doel van economische mededinging is een versterking van de positie van de consument. Dat vind ik een typische D66-invalshoek. De VVD heeft in de praktijk nogal eens moeite met het stimuleren van mededinging. De VVD is meer gebonden aan bepaalde economische belangengroepen die helemaal geen belang hebben bij meer mededinging omdat daardoor hun positie onder druk kan komen te staan. Denk aan de notarissen of de medisch-specialisten. Het is veel lastiger voor de VVD om tegen die groepen in te gaan dan voor D66.'

Jasper Wesseling is econoom en werkzaam als hoofd beleidsinteractie bij Senter.

Foto: J. van der Meijde

Staatssecretaris Ybema: 'De VVD heeft in de praktijk nogal eens moeite met het stimuleren van mededinging'

Consumer concerns

'De consument als mondige burger hoort voor D66 centraal te staan. Die moeten we niet betuttelen maar wel instrumenten in handen geven. Bijvoorbeeld door de transparantie van de markt te vergroten. Niet alleen nationaal door meer marktwerking maar ook internationaal door de introductie van de Euro.

Consumenten gaan zich steeds meer druk maken om andere zaken dan alleen de prijs en kwaliteit van producten. De vraag hoe een product tot stand komt, wordt steeds belangrijker. Consumenten vragen zich af welke grondstoffen worden gebruikt en onder welke omstandigheden het wordt geproduceerd. Denk aan zaken als kinderarbeid en dierenwelzijn. Ik probeer nu in de onderhandelingen over een nieuw akkoord over de wereldhandel meer aandacht te krijgen voor dit soort *consumer concerns*.

Een geheel ander voorbeeld waar het belang van de consument een grotere plaats moet krijgen, is de gezondheidszorg. Ook daar moet de consument, de patiënt in dat geval, volgens mij veel centraler komen te staan.'

Wat zijn uw andere prioriteiten?

'Zeer hoge prioriteit de komende jaren heeft het stimuleren van ondernemerschap. Ik wil het aantal mensen dat een bedrijf begint, de zogenaamde starters, vergroten. De afgelopen 10 jaar is het aantal starters gestegen van circa 25.000 tot 40.000. Mijn ambitie is om dat aantal deze kabinetsperiode op zo'n 50.000 te krijgen. Om dat te realiseren moet het makkelijker worden om financiering te krijgen. Ook moeten we voorkomen dat regelgeving het

starten van een bedrijf onnodig belemmert; daarom zal de vestigingwet ook kritisch worden bekeken.

Verder moeten we, om starten te stimuleren, gek genoeg, ook kijken naar de beëindiging van bedrijven. Mensen die al een keer geprobeerd hebben een bedrijf op te richten maar mislukt zijn, moeten ook een nieuwe kans krijgen. Met het oog op dit soort herstarters wordt ook gekeken naar de faillissementswet. Ik weet nu nog niet waar dat toe gaat leiden, maar in ieder geval moeten we af van het idee dat als iemand een keer failliet is gegaan, hij nooit meer zou kunnen beginnen. Dat brengt mij op het laatste punt. Meer ondernemers is ook een kwestie van cultuurverandering. De huidige samenleving is te veel gericht op werknemerschap en te weinig op ondernemerschap. Daarom moeten bijvoorbeeld ondernemers betrokken worden bij het onderwijs. In het onderwijs moeten meer ondernemersvaardigheden aan bod komen; zo moeten studenten aan het eind van hun studie bijvoorbeeld vertrouwd zijn met het maken met een business plan.'

's Avonds thuis

'Een tweede prioriteit ligt bij het bevorderen van de export, vooral binnen de Europese Unie. Ik wil daarbij een belangrijk accent leggen op het midden- en kleinbedrijf (MKB), de bedrijven met minder dan 100 werknemers. Van de 450.000 MKB-bedrijven exporteren er maar 50.000. De commerciële mogelijkheden voor die sector zijn vele malen groter. De Euro zal daar, denk ik, een bijdrage aan kunnen leveren. Door de introductie van de Euro verdwijnt namelijk het valutarisico. Vooral voor kleinere bedrijven is dat psycho-

logisch van groot belang; het is toch net iets minder buitenland als je dezelfde munt hebt. Toch denk ik dat kleine bedrijven net even de drempel over geholpen moeten worden. Ruim driekwart van onze export blijft binnen een straal van 500 kilometer; dat zijn afstanden waarbij je, als je wilt, 's avonds gewoon weer thuis kunt zijn. Daarom ben ik op dit moment bezig de mogelijkheden voor beginnende exporteurs te vergroten. Bedrijven moeten actief worden benaderd door exportconsulenten met vragen als waarom exporteert u niet? Natuurlijk moeten de bedrijven die eigenlijk best willen exporteren dan ook goed advies krijgen. Dat kunnen de exportconsulenten doen, maar die moeten ook zoveel mogelijk gebruik maken van de kennis van anderen. Je hebt nu verschillende instanties die allemaal optreden als adviseur voor het MKB. Denk aan de bank of de administratieve accountants. Al die adviseurs weten vaak maar een heel klein beetje over export. Door de krachten te bundelen, kunnen ze veel meer voor die kleine bedrijven betekenen. Zo wil ik op een praktische manier bedrijven helpen bij hun eerste exportervaringen.'

Waarom is een exporterend MKB voor D66 van belang?

'Omdat het geweldig kan bijdragen aan het stimuleren van de economie. Uitvoer vergroot de bedrijvigheid en versterkt de economie. Dat leidt tot meer werkgelegenheid en een groter draagvlak voor sociale voorzieningen. Al met al draagt een exporterend MKB een belangrijk steentje bij aan een in sociaal-economisch opzicht, gezonder Nederland.'

Koopman versus dominee

'In de derde plaats zal ik de komende jaren ook veel aandacht blijven besteden aan nieuwe en opkomende economieën. Veel aandacht zal daarbij uitgaan naar het versterken van economieën in Midden en Oost-Europa. We moeten doorgaan met het helpen van die jonge democratieën bij het opbouwen van een markteconomie en ze zo snel mogelijk klaarstomen voor toetreding tot de Europese Unie.

Maar we moeten ons niet beperken tot Midden- en Oost-Europa. Er zijn ook markten die iets verder van huis liggen maar commercieel wel interessant zijn. Daar liggen echter wel vaak politieke complicaties. Dan ontstaat een afweging tussen de koopman en de dominee. Neem bijvoorbeeld Iran. De afgelopen tijd is het Iraanse regime een iets betere koers gaan varen. De vraag is wat doe je dan: wachten tot de situatie echt helemaal verbeterd is of juist proberen die gunstige ontwikkelingen te stimuleren door meer handelscontacten. De ervaring leert namelijk dat een uitbreiding van de handel een regering ook kan helpen de hervormingen door te zetten.

Bij dit soort afwegingen speelt natuurlijk ook wat andere landen doen een rol. Als andere landen al actief zijn, ben je in sommige opzichten eigenlijk al weer te laat. Tegelijkertijd wil je ook weer niet te vroeg zijn.'

Hoe kijkt u aan tegen de relatie tussen handel en milieu? En tegen handel en mensenrechten?

'Bij de nieuwe onderhandelingsronde binnen de Wereldhandelsorganisatie (WHO) wil ik een heel duidelijk accent leggen bij die aspecten, wat ik eerder al noemde consumer concerns. Milieu is bij uitstek een mondiaal probleem. Dat moet mijns inziens ook in de handelscontacten tot uitdrukking komen. Ik zal aan het milieu dan ook heel consequent aandacht blijven besteden. Denk bijvoor-

beeld aan tropisch hout; daarbij kan best een verplichting tot herbeplanting gelden. In mijn visie zijn handel en milieu te zeer met elkaar verweven om ze los te koppelen.'

Geldt dat ook voor de mensenrechten?

'Ook mensenrechten mogen niet onbesproken blijven in de handelscontacten. In ieder geval moeten we landen onder druk blijven zetten om te zorgen dat er iets verbetert. Ik moet daar wel bij zeggen dat je niet overal de normen uit Nederland kan toepassen. Een deel van de normen wordt ook bepaald door het ontwikkelingsniveau en door de cultuur, maar dat mag nooit ten koste gaan van elementaire mensenrechten.'

Kunt u ook iets meer vertellen over andere elementen uit uw portefeuille? Zoals bijvoorbeeld het regionaal-economisch beleid?

'De komende jaren wil ik het regionaal-economisch beleid op een wat nieuwe leest schoeien. Regio's moeten meer kunnen concurreren op kwaliteit, bijvoorbeeld door ze meer budget te geven dat ze zelf kunnen besteden. Het beleid moet decentraler worden. Regio's moeten zelf kunnen bepalen hoe ze met bedrijventerreinen omgaan en ook zo veel mogelijk zelf de infrastructuur invullen. Het beleid moet zo veel mogelijk bottom-up tot stand komen. Regio's die goede projecten indienen, maken een grotere kans op geld. In het verlengde van het regionaal-economisch beleid is het van belang om ook de Europese structuurfondsen goed te benutten. Ik wil proberen in ieder geval uit de beschikbare middelen ook voor Nederland een redelijk deel binnen te halen en dat geld vervolgens ook binnen Nederland zo goed mogelijk aan te wenden. Die gelden moeten deels in de regio, deels in de stad en deels voor het platteland gebruikt worden. Op dit vlak trek ik veel op met Hayo Apotheker, de D66-minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de D66-minister van Grote-Steden- en Integratiebeleid, Roger van Boxtel.'

In hoeverre gaan D66-bewindslieden het deze periode anders doen dan vorige keer? Er is toch nogal wat kritiek geweest dat D66-bewindslieden in de vorige kabinetsperiode te weinig voor de partij stonden en te veel vakminister waren. Wat voor lering is er uit het vorige kabinet getrokken?

'We zijn in ieder geval een ervaring rijker. Dat heeft er onder andere toe geleid dat alle D66 bewindspersonen een politiek assistent hebben gekregen. Die assistenten hebben onder andere als taak de partijpolitieke contacten naar fractie, partijbestuur en de regio's goed in de gaten te houden. Het betekent ook dat er een intensiever contact is tussen de D66-bewindslieden onderling. Bijvoorbeeld over de zaken die op de agenda van de ministerraad staan. Het komt nu veel vaker voor dat politieke assistenten elkaar er op attenderen dat er agendapunten zijn die voor de portefeuilles van andere D66-bewindslieden van belang zijn. Ook het contact tussen bewindslieden en fractie proberen wij te intensiveren.

Verder zijn we van plan om te komen tot een effectievere inschakeling van D66-bewindslieden in politieke campagnes. Het rendement van D66-bewindslieden voor de partij moet groter worden. In het verleden waren D66-ministers vooral dienaren van de kroon. Dat deden ze verder heel goed, maar de partij had daar minder aan. D66 heeft ook te maken met een markt, namelijk de kiezersmarkt. D66-bewindslieden moeten dus wel herkenbaar zijn als D66'er. Kiezers moeten je kennen en ook weten wat voor beleid je voert. ♦